سخنی چند پیرامون آئین پزشکی

مجله علمی نظام پزشکی

شماره ۳ ، صفحه۱۶۶، ۱۳۴۹

از : دکتر محمود نجم‌آبادی *

در دوشماره قبل‌ترجمهٔ پندنامه اهوازی را بنظرخوانندگان‌مجله رساندم ، اکنون اضافه مینمـایم‌که : آئین و سنت پزشکی‌که به نامهای مختلف‌خوانده میشود مانند اخلاق‌پزشکی، آداب‌پزشکی، وظائف‌الطبیب، آداب معاشرت پزشکی، اخلاق وآداب‌پزشکی، وظائف طبیب ، ناموس الطب وامثال آنهاکه در زبان فرانسوی بنام Déontologie Medicale ودرزبان‌انگلیسی بنام Medical Ethics میبـاشد ، از ازمنه قدیم جزو اخلاق‌آدمی‌بوده ونتیجةً در طبیب وجود داشته است .

حال ببینیم آئین و سنت‌پزشکی مطلبی تازه است یا چنانکه آمد ازکهن‌ترین دوران باآدمی و نتیجةً باطبیب همراه بوده است؟ باید گفت از روزیکه بشر پا بعرصه وجودگذارده باآئین و سنت انسانی‌که سنت‌پزشکی هم جزوآن است همراه بوده‌است، منتهی آنروزکه‌بشر در برابر بیماری قرارگرفت ودر صدد چاره‌جوئی برآمد این آئین بمنصه ظهور رسید .

آنچه‌ازصحائف تاریخ‌مستفاد میگردد میرساندکه‌این آئین‌درکتاب «ریگ ودا»(Rig - Veda) که‌یکی‌ازکتابهای‌چهارگانه‌هندوان و کهن‌ترین آنها میباشد آمده است . قسمت اعظم سرودهـای ریگ‌ودا مربوط است‌به‌قدیمترین دوره سکونت آریائیان وتبدیل زندگی چادرنشینی به آبادی‌گزینی ایشان درقسمتی از شمـال غربی شبه‌قاره هندوستان‌که اکنون بنام «پنجاب» نامیده میشود. مجموعه ریگ ودا قدیمتر ازگاتهای زرتشت میباشد(۱).

دراین‌کتاب‌که بنظر میرسد قبل از بقراط طبیب بزرگ یونانی است، مطالبی‌ارزنده وجود داردکه بازندگی‌آن دوران‌آریائیان بستگی تام داشته است .

درریگ‌ودا مطالبی درباب‌آثارنیك جود وسخاوکومك‌به‌مردمان است ودرباره حرفه پزشکی وشرافت‌آن سخنانی داردکه‌میرساند این حرفه نزد آنان مقدس بوده است . بعدهـا در دوران ادب آریائی‌ورونق طب وفلسفه مقام طبیب‌ارج بیشتری یافت‌وقوانینی برای پزشکان وضع شدکه آنان میبایست ازآنها پیروی‌کنند .

قدمت کتابهـای دینی هندوان‌که قبل از ظهور زرتشت میباشد ، میرساندکه قوانین وآئین‌وسنن پزشکی ازازمنهٔ کهن شروع شده واین‌خدمت خدائی برروی موازین ملکوتی‌استوارگردیده‌است. چنانکه بعدها در کتاب طبیب و جراح معروف هندی سوسروته (Susruta) شرائط طبابت و وظائف آمده است . در این کتاب سوسروته صفت‌خوشروئی‌ولطف ورازداری وصبروتحمل‌وبردباری وپاکدامنی‌وحجب برای طبیب قائل میگردد .

سوسروته درکتاب خودگویدکه‌طبیب باید به‌علوم‌آسمانی‌آشنائی داشته،ازکینه توزی‌ونخوت ونفع‌جوئی‌بپرهیزد، درست‌وصحیح‌العمل باشدودرآمیزش‌بامردم وبیماران بامنتهای رأفت‌ومهربانی صحبت نماید . ایضاً گوید طبیب باید بااستادان خود بـامنتهای احترام رفتارنماید وتنگدستان ورنجوران را بدون پاداش‌واجر درمان‌کند وپیوسته درفکر بیمار خود باشد وهیچگاه نفع‌شخصی را مدنظرنداشته باشد ، از همه مهمترآنکه بیش ازتوانائی‌بیمار واحتیاج شخصی حق‌المعالجه نگیرد وآنکه زن را بدون اجازه شوهرش معاینه نکند و تا بیمار درخواست عیادت ومعاینه ننماید به‌بالینش حاضر نشود .

بشرح ایضاً درباره طبیب معتقدبوده‌که باید پاك، بـالباس سپید وناخنهای‌کوتاه‌باشد،اوگوید: طبیب بایدازخانواده‌اصیل‌باشد(۲)

---

* انجمن تاریخ طب و علوم ایران

(۱) رجوع شود به‌کتاب مزدیسنا وادب پارسی تألیف دکترمحمد معین‌ـانتشارات دانشگاه ـ جلداول ـ۱۳۲۸شمسی.

(۲) تاریخ طب درایران ـ جلد اول ـ تألیف نگارنده مقاله .

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-02]

بهرحال مطالب بالامختصری ازآئین وسنت پزشکی‌بودکه‌درهند قدیم مرسوم بوده است .

اینك متذکر میگردم‌که کتاب ریگ ودا قبل از ظهور زرتشت و تدوین‌کتاب اوستا میباشد وچنانکه آمد این‌کتاب قبل ازظهور بقراط طبیب یونانی ساخته وپرداخته شده است . منتهی سوگند نامه بقراطی بمناسبت آنکه منظم‌تر وکاملتر از آئین وسنتی‌که ذکر شد میباشد واز طرفی با شاهکارهای دیگر بقراط توأم‌بوده وایضاً درقسمت متمدن دنیای آنروزی خیلی سریع انتشار یافته بدین لحاظ درعالم شهرتی‌کم نظیر یافته ، مضافاً بدانکه براثر همین‌شهرت به‌بیشتر زبانها برگردانده شده است .

مطلب کمی‌بدرازاکشید ، مقصود ومنظور اصول آئین‌وسنت‌پزشکی بودکه از روز پیدایش آدمی باوی همراه بوده و بعدها براثر وقایع واتفاقات واحیاناً انحرافات بصورت مقررات وقوانین در آمده است . درمقررات وقوانین پزشکی واجر ومکافات‌پزشکان و صاحبان حرف پزشکی درمیان اقوام و ملل مختله اختلافات فراوان دیده میشود ، در بعضی اقوام وظائفی چند برای طبیب معین گردیده ودرپاره‌ای دیگر از این وظائف‌خبری نیست یعنی به‌جنبه واصول اخلاقی حرفه‌پزشکی اشاره نگردیده بلکه‌تکالیف مردم وپزشك را متقابلا معلوم ومعین ساخته است‌که امیدوارم‌در شماره‌های آتی دنباله این بحث را ادامه دهیم .

[Downloaded from jmciri.ir on 2026-11-02]